

רבי שמשון מאוסטרופולי על התכלת

בין חסידי איזביצא-ראדזין רווחה ידיעה כי רבי שמשון מאוסטרופולי בספרו „מחנה דן” חזו ברוח-קדשו שהתכלת תתגלה. לעומת זאת רווחה דעה בין יודעי דבר שהספר „מחנה דן” לא ראה אור הדפוס, אם כי הכל מודים, שרבי שמשון חיבר ספר בשם „מחנה דן”.

והנה ביום כו בכסליו תשכ”ד מסר לי הרב רבי יצחק מאיר קורמן, ז”ל, מחסידי ברסלב הוותיקים בירושלים, כדלהלן:

בשנת תרע”ז-ח ביקר בטולטצ’ין, שם גרו נכדיו של רבי נתן, תלמידו המובהק של רבי נחמן מברסלב, וצ”ל.

כשהגיע לשם רבי יצחק מאיר קורמן בפעם ההיא והתפלל בטלית של תכלת, כדרכו, עורר הדבר אי-שביעת רצון אצל זקני החסידים ושמחה אצל הצעירים, ובתוכם רבי משה יוסף מפולין (את שם המשפחה של ר’ משה יוסף לא זכר), שהביא אותו לביתו של אחד ממכריו, והלה הראה לו את הספר „מחנה דן” בדפוס על ניר אפור-ירוק, כמעט במצב של דתפוררות, ומהספר הנ”ל העתיק רבי יצחק מאיר קורמן מדף רצה, את הקטע על התכלת.

לבקשתי, המציא לי רבי יצחק מאיר קורמן בכתב ידו את הדברים שרשם בזמנו, כאמור, מן הספר הנ”ל.

ואלה דברי רבי יצחק מאיר קורמן בכתב ידו:

העתקה מספר „מחנה דן” דף רצה:

כתב האר”י ז”ל שאחר החורבן אין לנו תכלת כי לאחר החורבן ניגנזו. אור החכמה אינו כאיר על מלכות ואין לנו אלא לבן שהוא מבינה והתכלת שהוא מחכמה אין לנו והנה זה ימשך עד ת”ר לאלף הששי כי בשנת ת”ר יתחיל אור החכמה להאיר על מלכות דבת שבע תתחיל להעלות (בסוד המאה השביעית) כמאמר הוזה”ק פ’ וירא ובשית מאה שנין לשיתאה יתפתחון תרעין דחכמתא לעילא ומנביעי דחכמא לתתא וכו’ והנה אז יצטרך ב’ הדברים א’ לתקן ולקשט את המלכות בכמה תיקונים וקישוטין הנוגעים אליו כי אין לבוא אל המלך בלבוש שק והשנית להשיב אור החכמה אליו והנה אז יקום אחד משרשה ובכת התורה שהיא ממש אור החכמה דאורייתא מתכמתא עלאה נפקית ויברר וילבן מציאת התכלת ודיניו מכל סיג וגם יתקין הרבה דברים הנוגעים אל בת שבע ואחד מהם יהיה שיחזיק את השמיטה בסוד ושבתה הארץ ובכת זה יעשה את התכלת בפועל כמאה”כ נוצר תאנה יאכל וכו’ נרמז בהכנף פתיל תכלת כי הכנף במילואו כזה ה”א כ”ף גו”ן פ”א ונקודותיו עם ד’ אותיותיו גי”ם שמטה * ופתיל ר”ת פרי תאנה יאכל לנוצרי וכו’ כתוב תכלת לרמז על הגזר והנה אם תצרף לפסוק ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדורותם ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת ושם בן אותיותיו והכולל שהיא סוד בת שבע יעשה במספר השנה במאה השביעית לאלף הששי יקום חכם אחד מבת שבע ויחזיר עטרת התכלת ליושנה ובודאי הגדולים שבדורו לא יסכימו על זה במהרה וזה נרמז בפסוק ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם והכתוב מרמז שלא תשמעו להם למען

* אמנם הגימטריא אינה עולה בסיכום, אך יתכן שנפלה כאן טעות בהעתק.

הזכרו ועשיתם את כל מצות ה' כמאמר חז"ל מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונים וכו' וע"ז במהרה נוכה להמשיך אור החכמה על המלכות כי עתה בעוה"ר אין לנו אלא אור הבינה והייתם קדושים לאלוקיכם כי סוד קדושים הם חכמה ובינה ואלוקים היא מלכות וה' יספר בעדי שגליתי כל זה. עכ"ל.

הדברים ניתנים כאן בלי פיסוק, כפי שהרב רבי יצחק קורמן מצא בספר הנ"ל, בלי שנוי כל שהוא. אחר הדברים האלה ששמעתי מפי רבי יצחק מאיר קורמן וקיבלתי ממנו ההעתק האמור פניתי לספריות המלכותיות הסוביטיות בקיוב ובלנינגרד, אם אין בידם הספר „מחנה דן" ולא קיבלתי כל תשובה.

*

להלן הארתו הערתו של מר נפתלי בן-מנחם בעניין זה במכתבו אלי מיום ח"י בניסן ה' תשל"א (ג דחול המועד פסח):

חיפשתי את „מחנה דן" ולצערי לא מצאתיו. חיפשתי גם ברשימות של הספריות הגדולות בעולם ואין כל זכר הימנו. הספר נזכר, כידוע, בהקדמתו של ר' שמשון ל„ספר קרניים" עם פירושו „דן ידיך" (זאלקו תס"ט): ושאר דברים סתומים בארתי בספרי הגדול הנקרא מחנה דן על הוזהר. וגם בפנים, בסוף מאמר יב: ועיין רוזין עלאין בספרי מחנה דן בפ' ויחי. עדותו של ר' יצחק מאיר קורמן, וז"ל, עדות חשובה היא ואין ספק שראה את הספר. אפשר שהספר נדפס בטפסים מעטים כבר בחיי המחבר ונעלם בפרעות ת"ח ות"ט. אפשר גם שהתחילו מדפיסים אותו אחר-כך ולא השלימוהו. הספר לא יצא אפוא לרשות הרבים. ר' שמשון מאוסטרופולי שימש ברבנות בפודוליה וכשצרו גייסות חמילניצקי על העיר פולנאה בשנת ת"ח [1648] אסף ר' שמשון את בני עדתו, שלוש מאות איש, בבית-הכנסת „כלם חכמים גדולים וכלם מלובשים בתכריכין ובטליתות על ראשיהם ועסקו בתפלה גדולה עד שבאו האויבים לעיר ונהרגו כלם בבית הכנסת על אדמת קודש" (ר' נתן נטע האנובר, יון מצולה, זיניציאה ת"יג). היה זה ביום ג מנחם-אב.

ש"ז שרגאי

„הכהנים בעבודתם"

(למאמרו של ב"צ לוריא, סיני כרך סח עמ' א—ז)

מקור הברייתא על הקפת עכו"ם את העזרה הוא בספרי פרשת קרח פיסקא קיז. באותו סגנון מובא בשם ר' יהודה בן בתירא במכילתא לשמות לא טז: „הרי הגוים שהקיפו את ארץ ישראל וחללו ישראל את השבת יהו ישראל אומרין הואיל וחללנו מקצתה נחלל את כולה, תלמוד לומר מחלליה מות יומת, אפילו כהרף עין".

בסיגנון דומה מביא (שם כו) ר' נתן הבבלי בן הריש גלותא: „לאוהבי ולשומרי מצותי — אלו ישראל, שהם יושבין בארץ ישראל ונותנים נפשם על המצות, מה לך יוצא ליהרג על שמלתי את בני"...

זאת אומרת שר' יהודה בן בתירא נמצא בחז"ל, בבבל, ומדבר על המצב בארץ ישראל וזהו ר' יהודה בן בתירא האחרון, המופיע תדיר במכילתא ובספרי, אשר נמלט מארץ ישראל בתקופת מרד ברכוכבא ובא לנציבין. ראה מדרש איכ"ר ג טו וכן נסיונו הראשון לצאת מא"י בספרי לדברים יב כט (ראה פיסקה ט), עליו כתבתי במאמרי: „בי יוסף רישבא".